

TUŽBA - INICIJATOR PARNIČNOG POSTUPKA (S OSVRTOM NA BRAKORAZVODNE PARNICE)

Dijana Šipovac

Advokatska kancelarija "Sesar", Mile Budaka 47, 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina,
dijanasipovac175@gmail.com

SAŽETAK

Budući da ostvarivanje građanskih prava počiva na temeljnom i konceptualnom pristupu koji je neizostavan sa težnjom čovjeka da ih ostvari, odnosno u nekim situacijama i odbrani (kad su predmet bilo kakvog osporavanja, ograničavanja ili kršenja), evidentno je da je tužba kao inicijator očuvanja istih, polazna tačka u parničnom postupku. Kao što u krivičnom postupku podizanje optužnice od strane tužioca (koji je u ovom slučaju državni), biva inicijator krivičnog postupka, isto tako podizanje tužbe u građanskom pravu (putem advokata) biva temelj očuvanja individualnog prava koje tužilac (koji je uglavnom po njegovom opštem mišljenju oštećeni) ostvaruje u parnici.

U ovom stručnom radu riječ je o značaju tužbe sa osvrtom na porodično pravo, odnosno njegov dio - bračno pravo. Iako je opštepoznato da je u brakorazvodnim parnicama zakon ostavio dvije mogućnosti strankama, mogućnost razvoda braka putem zahtjeva za sporazumni razvod braka, te mogućnost razvoda braka putem tužbe, u ovom radu pretenzija je stavljena na tužbu (u situacijama kada druga strana nije zainteresovana za sporazumni razvod braka). Prema tome, cilj rada je ukazati na značaj tužbe koji je nesporan u parnici, ali i na koncept tužbe, odnosno tužbenog zahtjeva u brakorazvodnim parnicama. Metoda teorijske analize je metoda koja će se koristiti u radu i koja se prožima kroz isti, budući da će se kroz sistematičan i koncizan pristup dati uvid u ostvarivanje prava čovjeka na razvod kada to nije u interesu druge strane, ali i na to na koji način i tužbeni zahtjev mora biti usmjeren na zadovoljstvo ishodom obje strane, ali najviše očuvanje najboljeg interesa djeteta.

Ključne riječi: tužba, brakorazvodna parnica, stranke, zahtjev.

UVOD

Građansko pravo promovise širok spektar pravnih normi i pravila koja, kroz zakonsku regulativu, prvenstveno teže da usmjere čovjeka kako da sačuva ono što mu je rođenjem i bivstvovanjem dato, a to su svakako subjektivna prava koja ima svako, a koja nerijetko, posebno u današnje vrijeme, bivaju predmet raznih ugrožavanja i kršenja. Nekad se desi da samo neznanje čovjeka doprinese tome da ona ne budu zaštićena iako su u svim nacionalnim ali i međunarodnim dokumentima zagwarantovana, odnosno da čovjek iz sopstvenog ustaljenog mišljenja da se sve može riješiti razgovorom (posebno kad je riječ o braku i bračnim sporovima), ne poseže za pravnim sredstvima kako bi sačuvalio svoje individualno, a ugroženo pravo.

Upravo iz tih razloga mnoga građanska ne/prava postoje, iako nemaju zakonski osnov za isto. Tek kad čovjek uz pomoć advokata spozna sve svoje mogućnosti ali i koristi koje može dobiti, a koje su u cilju zaštite njegovog subjektivnog prava, krene na dug, ali jedini siguran put ka njihovom ostvarenju, na dobrobit svih aktera u jednom parničnom postupku. Ukoliko se građansko pravo u ovom segmentu uporedi sa krivičnim pravom dolazi se do zaključka da je u krivičnom pravu (iako opseg krivičnih prava je potpuno drugačiji), ulogu tužioca igra državni organ, odnosno ustanova tužilaštva sa tužiocima, kao stručnim ljudima koji po krivičnoj prijavi sami procjenjuju ima li elemenata za provođenje istrage te za krivično gonjenje, u građanskom pravu sve "pada na leđa" građaninu koji sam inicira parnični postupak, a sve u cilju očuvanja njegovog subjektivnog prava koje je povrijeđeno.

Građanin sam, kao temeljni subjekt odnosno konstrukt parničnog postupka, preuzima svu težnju da na jasan i nedvosmislen način sačuva ono što mu je zakonom dato. To svakako ostvaruje posredstvom advokata, a pomoću tužbe. Prema tome, tužba je glavni inicijator parničnog postupka.

U ovom stručnom radu, osim isticanja značaja tužbe u parničnom postupku, osvrt je dat i na brakorazvodne parnice i sve one situacije kad je tužba u njima neminovna, odnosno kad je bez nje nemoguće osobi, kao jedinki, ostvariti pravo na razvod braka.

Osvrćući se na koncept braka nekad i sad, dolazi se do zaključka da je u prošlosti razvod braka bio nešto što je, posebno na balkanskom podneblju, nezamislivo. Temelj porodice činio je brak, činilo je međusobno razumijevanje i odgajanje djece onako kako su članovi porodice smatrali ispravnim. Međutim, koncept braka u današnje vrijeme se promjenio. Mnogi nesporazumi, bili oni ozbiljnog karaktera ili ne, nisu ostali u porodici već supružnici usljed nerazumjevanja jedno drugog, krenu za ostvarenjem svog prava- prava na razvod.

Međutim, postavlja se temeljno pitanje: da li ako postoji pravo na brak, postoji i pravo na razvod, bez obzira na zakonsku regulativu? Zakon koncizno nije definisao ovo područje, osvrnuo se samo na način na koji se pravna zaštita odnosno u ovom slučaju interes može ostvariti. Već je navedeno da je zakon ostavio dvije mogućnosti razvoda braka- mogućnost razvoda braka putem sporazumnog zahtjeva za razvod i mogućnost razvoda braka putem tužbe, ovaj rad je baziran na tužbu kao temelj ostvarenja prava na razvod kad je to pravo u suprotnosti sa subjektivnim mišljenjem drugog supružnika da to nije shodno.

I sami smo svjedoci da je razvod braka kompleksna pojava, s kojom se u svojoj praksi susreću ne samo pravnici, nego i psiholozi, pedagozi i dugi niz drugih profesionalnih radnika. Dakle, razvod braka pogađa sve, ne samo supružnika koji opet želi datu drugu šansu svom bračnom životu, a ponekad i svom partneru, nego i djecu, pa i druge srodnike.

Budući da se kroz rad proteže metoda teorijske analize, jasno se da će se u nastavku obraditi značaj prvog koraka u razvodu braka- prava na tužbu, specifičnosti tužbe u brakorazvodnim parnicama, načini na koje je moguće ostvariti svoje subjektivno pravo, ali bez vrijeđanja prava druge osobe- tuženog, te koliko u suštini razvod braka utiče na dijete, kao i načini na koje je moguće tok parničnog postupka provesti bez međusobnih sukoba, očuvanja najboljeg interesa djeteta te usaglašavanja oko kontakata s djetetom s kojim roditelj ne živi. Nesporno je da je u ovom slučaju tužbi stavljena jedna nezavidna pozicija obzirom da se uz nju moraju istaći i zahtjevi koje supružnici žele ali i konciznost iste u ovakvim situacijama često bude kontradiktorna za stranu kojoj njen sadržaj ne odgovara.

OPŠTE KARAKTERISTIKE TUŽBE

Tužba je prva parnična radnja, radnja kojom se pokreće parnični postupak. Sukobljene strane kao i strane sa suprotnim interesima, iz područja građanskog prava, usljed nemogućnosti da se usaglasu oko individualnih zahtjeva, posežu za tužbom. Obično je u praksi ustaljeno da se nakon konsultacija i izlaganja problema pred advokatom, tužilac, poslije predočenja svih okolnosti koje su se odvile i zbog kojih smatra da su mu prava koja mu pripadaju zakonom ugrožena, kao i poslije saznanja šta može očekivati tužbom (od strane advokata), posegne za istom.

Napisana tužba se dostavlja sudu u dovoljnom broju primjeraka za sve strane u postupku. Tada dolazi do formiranja dvostranog pravnog odnosa- odnosa između tužioca (lica koje je pokrenulo tužbu) te suda. Dakle, u ovom slučaju još, iako je sadržajno naveden, tuženi nije uključen, te shodno tome samim slanjem kao i primanjem tužbe od strane suda odnos još uvijek biva bez nekih konkretnih okolnosti koje bi dovele do rješavanja spornog pitanja, odnosno zahtjeva. Ali, koncept litispendencije, počinje se odvijati upravo dostavom tužbe tuženom. Tad se odnos koji je do sad imao dvostrani karakter, proširuje i na tuženog, pa on tim činom postaje trostruk.

Dok parnica teče ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među strankama, a ako bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti. Ovo je u zakonu određeno kao prigovor litispendencije (Čolak, 2015).

Temelj parničnog postupka baziran je na načelima koja se moraju poštovati, ali i sam sadržaj načela implicira dispozitivnost parničnog postupka koja znači da stranke same, odlučuju o

tužbenom zahtjevu, a po slobodnoj volji temelje svoje viđenje određenog građanskog prava, odnosno njegove povrede. Napuštanje strogog legaliteta parničnog postupka, koji je u istoj ravni s konceptom dispozitivnosti, posebno se ogleda u pokretanju parničnog postupka, tačnije u tužbi, ali u u odgovoru na istu od strane tuženog.

Kako tužba predstavlja prvu parničnu radnju, zakon je propisao minimalni sadržaj tužbe kako slijedi:

- osnovu za nadležnost suda;
- tužbeni zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih potraživanja (troškovi i kamate);
- činjenice na kojima tužitelj zasniva tužbeni zahtjev;
- dokaze kojima se utvrđuju te činjenice;
- naznaku vrijednosti spora - osim u slučajevima kad se vrijednost spora ne može izraziti u novcu;
- pravnu osnovu tužbenog zahtjeva;
- druge podatke koje u skladu sa zakonom mora imati svaki podnesak (oznaka stranaka, punomoćnika, prebivalište, vrsta spora) (Čolak, 2015).

Opšti elementi tužbe, prethodno navedeni, nisu samo strogo citirani iz zakonskih odredbi, nego se u konkretnom slučaju konkretno navode. Pa tako naprimjer, ukoliko lice A želi da tuži lice B zbog smetanja posjeda, ono će u prvom dijelu koji se odnosi na nadležnost suda, jasno navesti koji je po njegovom opštem nahođenju mjesno nadležan za rješavanje sporne stvari. Što se tiče dijela tužbe koji se odnosi na činjenice i dokaze, stranka će navesti sve spoznaje, odnosno sve ono do čega je čulnim opažanjem došla, a što je u suprotnosti s pravom koje joj pripada. Ako su dokazi sažeti u ispravama koje stranka posjeduje, prepis istih će dostaviti sudu uz tužbu.

BRAK I BRAČNI SPOROVI

U slučaju kada odnosi između partnera, zasnovani na osjećanjima koja ih ujedinjuju, ne funkcionišu na predviđen način, ta lica mogu biti pozvana da uzajamno obezbjeđe poštovanje njihovih potreba. Uprkos zajedničkih osobina, svi ovi odnosi unutar porodice ne uživaju isto pravno priznanje. Država se naročito interesuje za odnose među supružnicima i pri tome zapostavlja ostale porodične odnose (Ponjavac, 2013).

U Bosni i Hercegovini porodično pravo regulisano je entitetskim zakonima (Porodični zakon FBiH [PZFBiH], 2005). Porodični zakon FBiH jasno navodi šta je brak kao i koji su to uslovi koji moraju biti ispunjeni da bi osoba stupila u brak. Dakle, pravo na brak bez obzira na to što predstavlja fundamentalno pravo čovjeka, ipak je ograničeno taksativno navedenim uslovima, te isti zakon u članu 8. stav 1. navodi da:

Za postojanje braka potrebno je:

- da su budući bračni partneri različitog spola,
- da su budući bračni partneri izjavili pristanak za sklapanje braka,
- da je pristanak izjavljen pred matičarom (PZFBiH, 2005).

Iako mnoga, posebno evropska zakonodavstva, dozvoljavaju brak osoba istog spola, u BiH zakonodavstvu to nije dozvoljeno. Vjeruje se da zakonska regulativa ipak počiva na tradicionalnom konceptu porodice, očuvanju temeljnih vrijednosti iste, te shodno tome, prvi uslov koji propisuje zakon je opšteprihvaćen u našoj zajednici.

Sljedeći uslov koncipira jedan sveobuhvatan evropski koncept slobode, koncept izjave odnosno pristanka. Osvrćući se na Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, koja u svom članu 12, naslovljenu kao Pravo na sklapanje braka, svako lice ima pravo da zasnuje porodicu prema nacionalnim zakonima, a to su svakako zakoni države iz koje potiču njeni državljani. Da bi lice zasnovalo brak, mora dati jasnu izjavu da pristaje stupiti u bračne vode.

Izjava prihvatanja braka mora biti data pred licem ovlaštenim zakonom. To lice je u našem zakonodavstvu matičar.

Porodični zakon FBiH poznaje dvije vrste sporova- porodični sporovi te bračni sporovi. U ovom dijelu rada riječ je o bračnim sporovima. Tako je pozitivnim porodičnim zakonodavstvom

decidno određeno da je bračni spor, u suštini, spor o utvrđivanju postojanja ili nepostojanja braka, o poništenju i razvodu braka (Brković i Rojević, 2020).

Temelj svake parnice odredbe su ZPP-a. No, ovisno o različitim vrstama sporova redovni parnični postupak zakonodavac prilagođava u posebnim parničnim postupcima predmetu spora u tim posebnim postupcima. Zakonodavac posebnosti u posebnim parničnim postupcima propisuje iz različitih razloga i sa različitim ciljevima. Posebnosti u obliku hitnosti postupka, ograničenja javnosti da sudjeluje u postupku, različitog uređenja pravnih lijekova nego u redvnom parničnom postupku te općenito samog tijeka postupka (različitost stadija postupka) očituju se primjerice u radnim sporovima, trgovačkim sporovima, tzv. sporovima male vrijednosti te u bračnim sporovima (Triva i Dika, 2004).

RAZVOD BRAKA U BOSANSKOHERCEGOVAČKOM ZAKONODAVSTVU

Porodični zakon FBiH u svom članu 41 navodi da se brak može razvesti ako su odnosi između bračnih partnera teško i trajno poremećeni (PZFBiH, 2005). Međutim, konkretna definicija šta podrazumijeva odnos koji je teško i trajno poremećen, koliko vremenski trajna poremećenost treba trajati, zakon ne definiše. Ovim zakonskim "propustom" svakako da bi se moglo pristupiti na različite načine, obzirom na kategoriju poremećenih odnosa, njihov intenzitet te njihovo djelovanje na bračne supružnike.

S druge strane Porodični zakon FBiH u članu 42 navodi da je strankama data mogućnost da same, shodno okolnostima slučaja, odluče da li će se razvesti putem zahtjeva za sporazumni razvod braka ili putem tužbe. Dakle, norma nije imperativnog karaktera već sadrži dispozitivni koncept koji se temelji na volji stranaka da odluče na koji način će njihova parnica teći.

Međusobni odnosi bračnih drugova će odlučiti na koji način će brak biti razveden. Postoji situacija da su oba bračna partnera zainteresovana za razvod braka putem sporazumnog zahtjeva, jer njih oboje žele da se brak što prije, a sa što manje procedura, okonča. Druga situacija jeste kad je jedan bračni partner zainteresovan za razvod braka, ali drugi nije, pa u tom slučaju bračni partner koji želi da se njegov brak okonča, odlučuje se za tužbu. Treća pak opcija je kad se poslije tužbe, a na raspravi bračni partner koji je prvobitno bio protiv razvoda, složi sa bračnim partnerom koji je podnio tužbu, pa se i u tom slučaju tretira da je brak razveden sporazumno.

Međutim, prije pokretanja postupka za razvod braka, bračni partner ili oba bračna partnera koji imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje, dužni su podnijeti zahtjev za posredovanje fizičkoj ili pravnoj osobi ovlaštenoj za posredovanje (Čolak, 2015).

No, zakon je odredio i to da, iako je norma posredovanja imperativnog karaktera za bračne partnere koji imaju djecu, mogućnost posredovanja neobavezna za bračne partnere koji djecu nemaju. Dakle, oni mogu sami odlučiti da li će se podvrgnuti postupku posredovanja ili ne. Osvrćući se na praksu, nažalost mnogi bračni partneri koji nemaju djecu iako imaju mogućnost da se podvrgnu posredovanju, odnosno postupku mirenja, isto ne žele.

TUŽBA USMJERENA NA RAZVOD BRAKA

Osim sporazumnog zahtjeva za razvod braka, naš zakon je predvidio i drugu mogućnost-mogućnost razvoda braka putem tužbe. Specifičnost tužbe kod razvoda braka, u odnosu na druge građanskopravne sporove je u tome što se ovdje, osim glavnih procesnih subjekata (tužioca i tuženog) uključuje i dijete.

Tužba u bračnom sporu koji se odnosi na razvod braka, bazirana je na sadržaj dva zakona-Zakona o parničnom postupku (Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine [ZPPBIH], zajedničke odredbe, 2021; Zakon o parničnom postupku FBiH [ZPPFBiH], 2015; Zakon o parničnom postupku RS [ZPPRS], 2013), te Porodičnom zakonu FBiH/RS. Blanketnost odredbi upotrebe Porodičnog zakona predstavlja upućujuću koncepciju zbog nemogućnosti da se Zakon o parničnom postupku upotrebi bez odredbi koje tretira sporni slučaj. Osim ovih propisa u prvom dijelu tužbe (dijelu koji se odnosi na nadležnost suda), koristi se i Zakon o sudovima u FBiH.

Poslije postupka posredovanja, koji je obavezan ako supružnici imaju djecu, pokreće se tužba. U samom zaglavlju tužbe stoji naziv suda koji je po nahođenju stranaka usljed konsultovanja Zakona o sudovima FBiH nadležan. Poslije toga slijedi dio koji se odnosi na

podatke o strankama. Ovdje se uprkos tome što jedno lice podnosi tužbu, ona sadrži podatke i o drugom licu.

Nakon ovog dijela slijede odredbe o nadležnosti suda. Misli se na dvije vrste nadležnosti-stvarnu i mjesnu.

Sljedeći dio je dio koji se odnosi na tužbeni zahtjev odnosno pravni osnov tužbenog zahtjeva. Tu se prije svega misli na to kad je brak zaključen odnosno sve ono iz čeg proizilazi dalji postupak, to jeste osnov. U ovom dijelu se može navesti i razlog zbog kog tužilac smatra da je došlo do trajnih i teško poremećenih odnosa koji su doprinijeli razvodu braka. To mogu biti odnosi kojim se vrijeđa dostojanstvo drugog lica, odnosi bazirani na prevari, odnosi koji se tiču raznih oblika nasilničkog ponašanja kao i svaki drugi odnos kojim tužilac smatra da je njihov brak poremećen trajno.

U sljedećem dijelu tužilac može od suda tražiti da se tuženi obaveže da mu bračni partner snosi troškove izdržavanja iz razloga neostvarivanja prihoda, nezaposlenosti i slično. Slijede dokazi na osnovu kojih čulnim opažajem moguće je izvesti činjenice bitne za tok postupka. To su svakako uobičajni dokazi vezani za razvod braka kao što su: čitanje izvoda iz matične knjige vjenčanih, saslušanje stranaka, podaci o imovinskom stanju, te drugi dokazi, zavisno o slučaju.

Na kraju tužbe svakako slijedi najkompleksniji dio koji čini sažetak svega prethodno navedenog u tužbi, a to je tužbeni prijedlog u kome stoji izreka presude koja je opet na dispozitivnosti stranke, tačnije tužioca. Primjer tužbe nalazi se u nastavku:

OPĆINSKOM SUDU MOSTAR

Tužiteljica: Martić rođ. Stanić Ana, kćerka Marka iz Mostara, broj ____.

Tuženi: Martić Saša sin Ivana iz Mostara, ul. Braće Fejića, broj ____.

Radi: razvoda braka i izdržavanja.

T U Ž B A

U ovoj pravnoj stvari tužiteljica podnosi tužbu sa tužbenim zahtjevom da se razvede brak stranaka i da se tuženi obaveže da doprinosi za izdržavanje tužiteljice. Prema tome radi se o građanskopravnom sporu za koji je na osnovu odredbe člana 27. stav 2/a. Zakona o sudovima u Federaciji BiH stvarno nadležan da u prvom stepenu postupka općinski sud, dok je mjesno nadležan na osnovu odredbe člana 288. stav 1. Porodičnog zakona u vezi sa članom 29. stav 1. Zakona o parničnom postupku, Općinski sud u Mostaru, jer je prebivalište tuženog na području toga suda. U tome je sadržan osnov za nadležnost toga suda povodom podnesene tužbe.

U odnosu na činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev tužiteljica u ovoj tužbi iznosi da je zaključila brak sa tuženim u Općini Mostar dana 20.3.2021. godine. Iz tog braka potiče njihova punoljetna kćerka Vanja, koja je udata i živi u Sarajevu.

Stranke su živjele u zajedničkoj kući u Mostaru, a bračni odnosi su bili neskladni. Tuženi je u više navrata nekontrolisano konzumirao alkohol. To je bio razlog konfliktnih situacija između supružnika. Zbog toga je dana 2.10.2021. godine došlo do prekida bračne zajednice tako da se tuženi nastanio u drugoj kući i po saznanjima tužiteljice živi vanbračno sa drugom ženom. Tužiteljica smatra da su tim bračni odnosi između stranaka trajno i teško poremećeni, pa traži razvod braka.

Tužiteljica traži ovom tužbom da se, osim razvoda braka, tuženi obaveže da doprinosi za njeno izdržavanje, jer nije zaposlena i ne ostvaruje prihode od kojih bi se mogla izdržavati.

Prednje činjenice će biti utvrđene izvođenjem ovih dokaza:

- čitanjem izvoda iz matične knjige vjenčanih da je između stranaka zaključen brak;
- saslušanjem tužiteljice i tuženog kao stranaka;
- čitanjem isprava o imovnom stanju stranaka, uključujući i ispravu o plati tuženog koju ostvaruje kod privrednog društva _____ u mjesečnom iznosu od _____ KM;
- izvođenjem i drugih dokaza prema ukazanoj potrebi.

Pravni osnov zahtjeva za razvod braka sadržan je u odredbama člana 41. Porodičnog zakona, a zahtjeva za supružansko izdržavanje u odredbama člana 224., 225. i 235. tog zakona.

Tužiteljica zahtijeva da se tuženi obaveže da tuženi doprinosi za njeno izdržavanje mjesečno po _____ KM. Podnosi se ova tužba i predlaže da sud nakon provedenog postupka donese ovu

PRESUDU

1. Razvodi se brak koji su dana 20.3.2021. godine u matičnom uredu Općine Mostar zaključili tužiteljica Martić rod. Stanić Ana, kćerka Marka iz Mostara, i tuženi Martić Saša, sin Ivana.

2. Tuženi se obavezuje da za izdržavanje tužiteljice doprinosi mjesečno po _____ KM počevši od dana podnošenja tužbe pa nadalje svakog 1.- 5. u mjesecu, dospjele obroke odjednom, a buduće po dospelju, sa zateznim kamatama i da joj naknadi troškove parničnog postupka, sve u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja.

Mostar, 5.12.2021. godine

Tužiteljica _____

ŠTA JE NAJBOLJI INTERES DJETETA

Pitanje šta je najbolji interes djeteta kompleksno je i u suštini, osvrćući se na brakorazvodne parnice, jako bitno budući da očuvanje djetetovog zdravlja, njegovog promjenjenog načina života koji je neminovan poslije razvoda, ostvarivanje kontakata s roditeljem s kojim ne živi, svakako da mijenja njegov život iz korjena. Međutim, pravno gledajući, "baza" formulacije najboljeg interesa djeteta, vidljiva je u Konvenciji o pravima djeteta gdje se navodi da se u svim aktivnostima koje se tiču djece, bez obzira na to da li ih provode javne ili privatne ustanove za socijalnu zaštitu, sudovi, upravni organi ili zakonodavna tijela, mora prvenstveno voditi računa o najboljem interesu djeteta (Unicef, 1989).

Ali pitanje šta je i načini na koje je moguće spoznati koji su to elementi koji moraju da budu ispunjeni da bi se rukovodilo stavom da je ispoštovan najbolji interes djeteta zavise od slučaja do slučaja ali Komentar broj 14 navedene konvencije navodi da je prvi element mišljenje djeteta, onoliko koliko je to nužno, a da nije u suprotnosti sa njegovom zrelosti i psihofizičkim razvojem.

Diskutabilno je govoriti o tome da li mišljenje djeteta u konkretnom slučaju može biti vjerodostojno, iako se tretira kao validno, obzirom na razne manipulativne radnje koje roditelji, posebno oni koji osjećaju odbojnost i prezir prema svom partneru, prenose neposredno na dijete. S druge strane, kakvo god bilo gledište šire zajednice, zakon je predvidio to kao opšti element u utvrđivanju najboljeg interesa djeteta i to se svakako treba poštovati.

Osim navedenog elementa drugi koji se mora uzeti u obzir je identitet djeteta, odnosno njegovu opredjeljenje, kulturološka obilježja, religioznost i slično. Ovo je posebno bitno za djecu starijeg uzrasta kako bi se vidjelo na koji način roditelji usađuju temeljne norme i vrijednosti kojih se svako treba pridržavati.

Sljedeće na šta se treba obratiti pažnja je tzv. kontakt djeteta s roditeljem s kojim ne živi ili neće živjeti. Za dobrobit djeteta bitni su kontakti s roditeljem, kako onim s kojim ono živi tako i s onim koje je otišlo iz porodične zajednice. Tek na taj način dijete neće osjetiti odsutnost drugog roditelja, a naizgled skladna porodična atmosfera koja je sad u izmjenjenom sadržaju neće biti uočljiva.

Osim ovog, ono što upotpunjuje elementarnu strukturu niza zvanog "najbolji interes djeteta" je staranje o njemu. Roditelj bez obzira na to koliko je udaljen treba ostvarivati roditeljsko staranje jer je ono skup svih dužnosti i prava koja mu pripadaju, a usmjerena su na dijete.

Stanje ranjivosti djeteta (dijete s teškoćama u razvoju, pripadnik nacionalne manjine, žrtva nasilja, migrant, izbjeglica, itd.): Najbolji interes djeteta se ne može procjenjivati na isti način za ovu i ostalu djecu, kao ni za svu djecu iz istog stanja ranjivosti (Grahovac i sar., 2015).

Osim ovoga još su dva prava koja čine elemente najboljeg interesa djeteta, a to su pravo na obrazovanje i pravo na zdravlje. Roditelji su dužni da, bez obzira na to bili razvedeni ili ne, starati se da djetetu obezbjede temelje adekvatnog obrazovanja i da brinu o njegovom zdravlju.

Samo ako se ispoštuju svi principi i elementi koje sačinjava najbolji interes djeteta, dijete može da, iako ne odrasta uz oba roditelja, ipak živjeti u zdravoj sredini, vjerovatno različitoj od sredine u kojoj su njegovi vršnjaci, ali opet dovoljno sposobnoj da cijeni temelje porodice, a da dijete izraste u individu-u koja svoju različitost možda tretira kao pokazatelja da u životu, iako postoje sukobi, postoji i kompromis.

ZAKLJUČCI

Iz svega navedenog može se zaključiti da je tužba neizostavan dio parničnog postupka. Svaka tužba, pored opštih elemenata koje mora imati, a koji su navedeni u radu, mora imati i specifičnosti koje se odnose na konkretni slučaj odnosno koje će se inkorporisati u već naznačene opšte elemente.

Kad je riječ o tužbi za razvod braka, bitno je napomenuti da tužitelj mora jasno i precizno navesti sve okolnosti koje su, po tužiteljevom nahođenju dovele do poremećenosti bračnih odnosa. U konkretnom primjeru koji je u radu naveden, riječ je o pretjeranoj upotrebi alkohola te odlasku tuženog kod druge žene s ciljem zasnivanja vanbračne zajednice. Osvrćući se dalje na rad, zadnji dio koji je u njemu naveden je najbolji interes djeteta te su tu koncizno navedeni svi elementi koji se moraju ispoštovati da bi se udovoljilo principu najboljeg interesa kako u domaćem tako i u međunarodnom zakonodavstvu.

LITERATURA

- Brković, Dž. i Rojević, D. (2020). Opća i posebna pravila parničnog postupka, sa posebnim osvrtom na pravila u pogledu redovnih pravnih lijekova. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, 13(26), 83-96.
- Čolak, B. (2015). *Priručnik za polaganje pravosudnog ispita iz građanskog prava*. Sarajevo: JP NIO Službeni list BiH.
- Grahovac, N., Đuderija, S., Mujezinović, J., Bubić, S., Lepir, Lj., Čajo, S., Vranić, Dž., Manojlović, T., Poturković, M., Sofović, J., Kafedžić, L., Ćurak, H., Zečević, I., Garača, Z., Uletilović, N., Bajramović, M., Malićbegović, D., Kvaternik, M., Topuz, E., Sladoje, E., Vulić, B., Artuković, K., Diklić, A., Muratbegović, E., Pečanac, J. i Ninković, O., (2015). *Smjernice za procjenu i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta*. Sarajevo: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
- Ponjavac, Z. (2013). O evoluciji porodičnog prava. U *Zborniku radova naučnog skupa Razvoj porodičnog prava- od nacionalnog do evropskog*. (str. 11-26). Mostar: Pravni fakultet Univerziteta "Džemal Bijedić".
- Triva, S. i Dika, M. (2004). *Građansko parnično procesno pravo*. Zagreb: Narodne novine.
- Porodični zakon FBiH, Službene novine FBiH, 35/05 i 41/05.
- Unicef. (1989). Konvencija o pravima djeteta. Preuzeto 10.06.2022. sa <http://www.unicef.hr/wp>.
- Zakon o parničnom postupku FBiH, Sl. novine FBiH, 53/2003, 73/2005, 19/2006 i 98/2015.
- Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 36/2004, 84/2007, 58/2013, 94/2016 i 34/2021.
- Zakon o parničnom postupku RS, Službeni glasnik Republike Srpske, 58/2003, 85/2003, 74/2005, 63/2007, 105/2008 - odluka US, 45/2009 - odluka US, 49/2009 i 61/2013.

LAWSUIT - INITIATOR OF CIVIL PROCEDURE (WITH REFERENCE TO DIVORCE LITIGATIONS)

Dijana Šipovac

Law Office "Sesar", Mile Budaka 47, 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina,
dijanasipovac175@gmail.com

ABSTRACT

Since the exercise of civil rights is based on a fundamental and conceptual approach that is indispensable with the human desire to exercise them, or in some situations and defense (when they are subject to any challenge, restriction or violation), it is evident that the lawsuit is the initiator of their preservation. Just as in criminal proceedings the indictment by the prosecutor (which in this case is the state) is the initiator of the criminal proceedings, so the filing of a civil lawsuit (through a lawyer) is the basis for preserving the individual right that the plaintiff injured party) in litigation. This professional paper deals with the significance of the lawsuit with reference to family law, its part- marriage law. Although it is generally known that in divorce litigation the law left two possibilities to the parties, the possibility of divorce through a request for amicable divorce, and the possibility of divorce through a lawsuit, in this paper the claim is placed on the lawsuit (in situations where the other party is not interested in amicable divorce). Therefore, the aim of this paper is to point out the importance of a lawsuit that is undisputed in litigation, but also the concept of a lawsuit, ie a claim in divorce lawsuits. The method of theoretical analysis is a method that will be used in the work and which permeates through it, since a systematic and concise approach will provide insight into the realization of the human right to divorce when it is not in the interest of the other party, but also in what way and the claim must be aimed at satisfaction with the outcome of both parties, but the highest preservation of the best interests of the child.

Keywords: lawsuit, divorce lawsuit, parties, claim.